

Підсумовуючи, можливо дійти висновку, що використання оперативними підрозділами інформаційних систем та обліків під час проведення міжнародного розшуку осіб, відіграють важливу роль, допомагають швидкому виконанні поставлених завдань перед ними та унеможливають скоєння нових злочинів розшукуваними особами.

Зайцева Анна Романівна,
слухач магістратури ІЗДН Національної
академії внутрішніх справ
Науковий керівник: **Матюшенко Олена**
Іванівна, завідувач кафедри кримінального
права Національної академії внутрішніх
справ, кандидат наук з державного
управління

СУБ'ЄКТИВНІ ОЗНАКИ ПОСЯГАННЯ НА ЖИТТЯ ДЕРЖАВНОГО ЧИ ГРОМАДСЬКОГО ДІЯЧА

Суб'єктом кримінального правопорушення може бути визнана лише фізична осудна особа, яка вчинила злочин у віці, з якого відповідно до кримінального законодавства може настати кримінальна відповідальність (ч. 1 ст. 18 КК) [1]. Не можуть бути суб'єктами злочинів юридичні особи (підприємства, установи, державні і громадські органи й організації).

Суб'єктом злочину є лише така фізична особа, що має здатність усвідомлювати фактичні обставини і суспільну небезпеку своїх дій і керувати ними, тобто особа осудна. Винність особи виключається, коли в момент здійснення суспільно небезпечного діяння в силу свого психічного стану вона була нездатна адекватно сприймати навколишню дійсність і належним чином реагувати на життєві ситуації. Таким чином, суб'єктом посягання на життя державного чи громадського діяча може бути громадянин України, іноземець або особа без громадянства. Ч. 2 ст. 22 КК встановлює, що це може бути особа, що досягла 14-річного віку.

Встановлення суб'єктивної сторони посягання на життя державного чи громадського діяча пов'язано зі значною кількістю проблемних питань порівняно з їх об'єктивною стороною й її ознаками. Суб'єктивна сторона злочину є найбільш прихованим елементом складу злочину, адже є результатом діяльності свідомості людини. Суб'єктивна сторона характеризує інтелектуально-вольове, тобто внутрішнє, ставлення суб'єкта до таких об'єктивних елементів

та ознак, як об'єкт, дія чи бездіяльність, наслідки, причинний зв'язок між дією (бездіяльністю) та наслідками.

Об'єктивна сторона посягання на життя державного чи громадського діяча тісно пов'язана з його суб'єктивною стороною. Посягання на життя державного чи громадського діяча – виразний умисний злочин, для якого притаманним є завчасне ретельне планування злочинних актів. У цьому злочині простежується взаємозв'язок об'єктивної сторони із злочинним умислом суб'єкта, а ознаки об'єктивної сторони складу можуть одночасно характеризувати і суб'єктивну сторону. З аналізу цих елементів починається розкриття і правове осмислення механізму реалізації умислу і почуттів суб'єкта, установлення його вини, мотиву і мети, що трансформується у обставини, що свідчитимуть про форму вини.

Вина є основною й обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони будь-якого кримінального правопорушення. Кожна форма вини містить у собі ознаки (елементи, моменти), що характеризують прагнення особи і його волі, а також дозволяють розрізнити форму вини і їх види.

Визначаючи посягання на життя державного чи громадського діяча як умисний злочин з прямим умислом, ми маємо на увазі, що особа, яка його вчинила, усвідомлювала суспільно небезпечний характер вчиненого ним діяння, передбачала суспільно небезпечні наслідки, бажала настання цих наслідків. На можливість вчинення злочинів тільки з прямим умислом також вказує така ознака, як достовірне знання особою обставин, передбачених в об'єктивній стороні складу правопорушення.

Умисел у даному складі характеризується наступними рисами. Суб'єкт усвідомлює, що він вчиняє діяння, спрямоване на позбавлення життя саме державного чи громадського діяча саме в зв'язку з їх державною чи громадською діяльністю та бажає вчинити це діяння. Цими двома рисами вичерпується зміст прямого умислу при посяганні на життя державного чи громадського діяча.

Таким чином, посягання на життя державного чи громадського діяча може здійснюватись тільки з прямим умислом. Зміст умислу характеризується сукупністю тих об'єктивних ознак посягання на життя державного чи громадського діяча, які відбиваються у свідомості винного і мають значення для кваліфікації вчиненого.

Всім діянням властиві ті або інші мотиви і мета їх вчинення. Мотив кримінального правопорушення – це ті внутрішні спонукання, якими керується суб'єкт при вчиненні діяння. За моментом виникнення мотив завжди передує вчиненню кримінального правопорушення, тому що він виступає в якості підстави кримінального правопорушення і виправданням його вчинення в очах самого суб'єкта, що керується ним при вчиненні суспільно

небезпечного діяння. Мотив може мати місце лише при вчиненні умисних кримінальних правопорушень, тому що особливе психічне відношення винного до дії або бездіяльності або відсутність такого відношення свідчить лише про наявність мотивів самого діяння і не поширюється на їх суспільно небезпечні наслідки.

Мотиви при вчиненні посягання на життя державного чи громадського діяча можуть бути різноманітні: політичні, кримінальні, релігійні. Так, мотиви посягання на життя державного чи громадського діяча завжди пов'язані і викликані державною діяльністю потерпілого: 1) помста за державну діяльність; 2) кар'єризм; 3) корисливі мотиви; 4) вороже ставлення до Української держави [2, с. 46]. Мотиви, за якими може здійснюватися посягання на життя державного чи громадського діяча, це мотиви самоствердження, придання своїй діяльності особливої значущості, кар'єризм, політична конкуренція, помста за державну чи громадську діяльність, корисливі мотиви, релігійні. Мотивом злочинної поведінки, спонуканням до скоєння посягання на життя державного чи громадського діяча є саме державна діяльність потерпілого, яка по тим чи іншим причинам не влаштовує винного.

Таким чином, мотиви вчинення посягання на життя державного чи громадського діяча не є обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони цього складу кримінального правопорушення і не впливають на його кваліфікацію. Однак їх визначення має важливе значення для встановлення вини суб'єкта та її доказування, оцінки ступеня суспільної небезпеки вчиненого, а також для виявлення умов вчинення кримінального правопорушення.

Мета кримінального правопорушення – це той результат, якого хоче досягти винний. Мету кримінального правопорушення необхідно відрізнити від фактичного його результату. Навіть збігаючись із метою, результат усе ж має зміст, що перебуває за межами умислів суб'єкта. У ряді випадків мотив і мета вчинення кримінального правопорушення можуть збігатися (корисливий мотив і мета у вигляді одержання якогось матеріального блага при посяганні на життя державного чи громадського діяча). Але вони можуть і не співпадати одне з одним. У процесі перетворення усвідомленої потреби в мотив відбувається й остаточне відпрацювання і обґрунтування мети. Як мету посягання на життя державного чи громадського діяча, очевидно, варто вказати лише заподіяння шкоди національній безпеці і певній ділянці політичної системи України.

Таким чином, розглядаючи мету посягання на життя державного чи громадського діяча – спричинення шкоди певній ділянці політичної системи України, ми можемо зробити висновок, що вона є обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони даного кримінального правопорушення.

Взагалі, аналізуючи вину, мотив і мету посягання на життя державного чи громадського діяча, які складають суб'єктивну сторону цього кримінального правопорушення, автор дійшов наступного висновку. Посягання на життя державного чи громадського діяча може здійснюватись тільки з прямим умислом. Зміст умислу характеризується сукупністю тих об'єктивних ознак посягання на життя державного чи громадського діяча, які відбиваються у свідомості винного і мають значення для кваліфікації вчиненого. Вчинення такого посягання з непрямым умислом неможливе.

Мотиви вчинення посягання на життя державного чи громадського діяча не є обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення і не впливають на його кваліфікацію. Однак їх визначення має важливе значення для встановлення вини суб'єкта та її доказування, оцінки ступеня суспільної небезпеки вчиненого, а також для виявлення умов скоєння кримінального правопорушення. Мотиви, за якими може здійснюватися посягання на життя державного чи громадського діяча, можуть бути наступними: самоствердження, придання своїй діяльності особливої значущості, кар'єризм, політична конкуренція, помста за державну чи громадську діяльність, корисливі чи релігійні мотиви. Розглядаючи мету посягання на життя державного чи громадського діяча – спричинення шкоди певній ділянці політичної системи України, ми можемо зробити висновок, що вона є обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2021 р. : URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
2. Навроцький В.О. Теоретичні поняття кримінально-правової кваліфікації. Київ : Атіка, 1999. 464 с.

Зеленчук Володимир Олегович,
аспірант Національної академії внутрішніх
справ

ПУБЛІЧНІ ЗАКЛИКИ ДО ГЕНОЦИДУ: ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗЛОЧИНУ

Кримінально-правова оцінка та експертний аналіз нарративів російської пропаганди є одним із необхідних передумов протидії їй як своєрідному засобу ведення війни, що має на меті знищення або підкорення українців. Це зумовлено тим, що механізм пропаганди, зокрема, включає в себе поширення інформації, яка, з точки зору кримінального права, може розцінюватись як публічні заклики до порушення конституційного ладу України, вчинення терористичних